Norge -- Sverige

1. Inledning

Detta är ett exponat i vykort om åtta ramsidor (postkort).

A. Syftet med detta exponat
Syftet med detta exponat är i första hand att berätta om närheten Norge-Sverige emellan – orsaker till varför det blev som det blev 1814 och 1905 samt all glädje som sprids när man älskar båda länderna.
Exponatet är till en början uppbyggt kronologiskt med tidig historia och de så viktiga händelserna 1718, 1814 och 1905. Detta upptar nästan två ramar. Närheten mellan länderna är extra påtaglig där det finns geografiska gränser och därför består de avslutande tre ramarna av fylke/län som gränsar till varandras länder.

2. Struktur
Exponatet struktur är sådan att man genom vykorten ska känna närheten till båda länderna, att man förenas med det andra landets fina saker.

3. Bakgrund
När man som svensk nästan känner sig halvnorsk har intresset för Norges historia vuxit sig starkare och starkare. Bakgrunden till att ett av samlingsområdena blev norska vykort var att en man som nästan kan sägas ha varit min farfar var född i Sande i Vestfold 1889. Han avled 1980.
Som liten grabb på besök hos honom i Skillingaryd lyssnade jag gärna om hans hemland som han hade lämnat för Sverige 1916.
1962 blev det som tioåring första egna besöket i vårt kära grannland och det har följts av fler, senast alldeles före Nordia 2019
När vykortssamlandet tog fart på allvar i slutet av 1980-talet började jag lägga undan lite Norgekort. 2013 började jag samla lite mer strukturerat och har kompletterat på olika sätt som länen och kommunerna på båda sidor kölen.

4. Viktiga källor
Filatelisten, NFT (norska förbundets tidskrift) om norska vykortsförlag, Vykortets historia av Arne Sandström samt uppgifter hämtade från internet.

Skillingaryd i augusti 2019
Per Bunnstad

SVINESUND. Från 1658 är Svinesund den främsta gränsstationen Norge - Sverige emellan.
Förlag E. Sam, Halden > 1962.

Innehåll med kapitel

Ram 1		Sidan
1	Inledning	1
2	Historia	2–8
Ram 2		
3	Kungligheter, natonalism, militärt	9–14
Ram 2–5 (15–40)		
4	Samhörighet	
4.1	Samfärdsel	15–16
4.2	Reklam	17–18
4.3	Signerat	19–20
4.4	Naturtillgångar, djur, fiske-mat	21–23
4.5	Gå på tur	24
4.6	Sport	25–29
4.7	Vänskap	30
4.8	Humor	31–32
4.9	Människan	33–38
4.10	Andra världskriget	39
4.11	Oslo	40
Ram 6-8 (41–64)		
5	Andra sidan kölen: Norska fylke, svenska län	
5.1	Troms	41
5.2	Lappland	42, 44, 46
5.3	Nordland	43, 45
5.4	Tröndelag	47, 49, 51
5.5	Jämtland-Härjdalen	48, 50, 52
5.6	Hedmark	53, 55, 57
5.7	Dalarna	54, 56
5.8	Värmland	58, 60, 62
5.9	Akershus, Østfold	59, 61, 63
5.10	Västra Götaland	64

2. Historia (2–8)

2.1. Tidig historia

Det som i dag är Norge har varit befolkat sedan inlandsisen smälte för omkring 11.000 år sedan. Norge som enad, suverän stat uppstod kring år 1035. Från 1388 till 1814 var Norge i politisk union med Danmark. 1814 gick Norge i personalunion med Sverige till 1905, för att därefter återfå sin oavhängighet.

Det område som i dag utgör södra Sverige var sannolikt bebott i de perioder under senaste istiden när landisen inte täckte hela området.

Sverige bestod under äldre medeltid av flera löst sammanhängande områden. Sverige blev en stabil statsbildning på 1200-talet.

Magnus Eriksson (1316–1374) var kung av Sverige 1319–1364, kung av Norge 1319–1355 som Magnus VII och kung av Skåne 1332–1360. Han var son till hertig Erik Magnusson och den norska prinsessan Ingeborg Håkansdotter, samt sonson till Magnus Ladulås, och gift 1335 med Blanka av Namur. Han var en viktig person i förbindelserna Sverige-Norge emellan.

BOCKSTENSFYNDET. Världens enda fullständiga medeltidsdräkt. **Foto och förlag: Varbergs Museum >1955.**

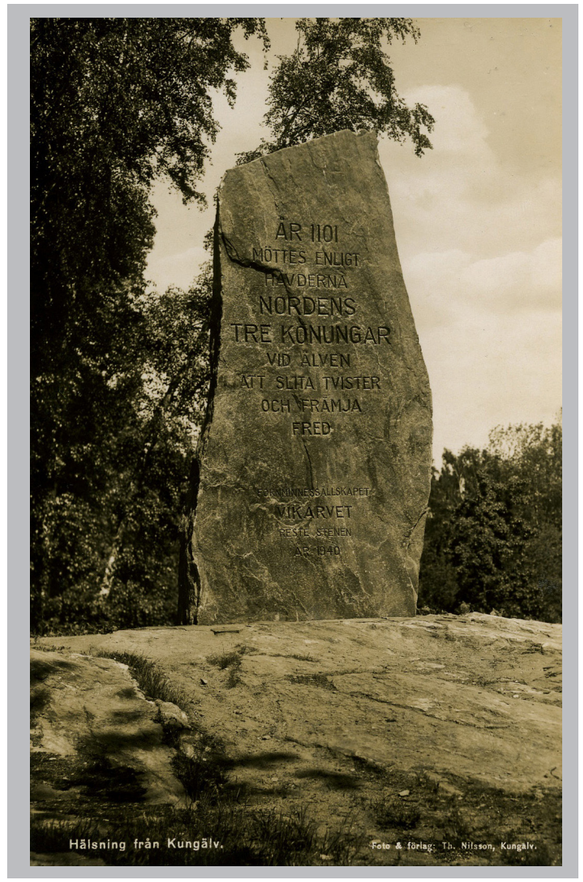

HÄLSNING FRÅN KUNGÄLV. Kungälv. År 1101 möttes enligt hävderna Nordens tre konungar vid älven. **Foto & förlag: Th. Nilsson omkring 1950.**

TORDENSKJOLD - HAN VAR POLISK. MARSTRAND, JULI 1719. Originalmåler av Th. Iversen. **Förlag: Gosch & Co omkring 1906.**

VAGNSTYRAREN. Motiv från hällristning vid Ånneröd, Stömstad, Bohuslän. Från bronsåldern, ca 1000 f Kr. Bohuslän har tillhört Norge men har varit svenskt sedan 1658. **Förlag: Bohusläns Hembygdsförbund >1969.**

VARNHEMS KLOSTERKYRKA. Birger Jarls grav. Birger Jarl hade mycket goda relationer med Norge. År 1249 nåddes en uppgörelse vid Lödöse och den beseglades genom att Birgers dotter Rikissa och en son till den norske kungen gifte sig. **Okänt förlag omkring 1950.**

HÖCKERTS TAVLA. GUSTAV WASA RÄDDAS AV TANT MARGIT I MORA.
Förlag: AB Göteborgs Konstförlag. Tillverkat: 1912–1920.

ORNÄSSTUGAN & DRÄNGSTUGAN. **Okänt förlag >1920.**

MORA. VASASTATYN (tillverkad 1903).
Foto & Ensamrätt: Almquist & Cöster.
Förlag: Martin Steen, Mora 1918–1928.

VASAMONUMENTET, RÄTTVIK.
A-B Göteborgs Konstförlag. Nr 16. 1912–1914.

2.2. Gustav Vasa

Gustav Vasa var på väg till Norge men blev stoppad. Kanske hade Sverige-Norge varit ett rike om han nått sitt mål. Gustav Vasa har betytt en hel del även för norrmän, inte minst tack vare Vasaloppet som samlar många skidentusiaster från landet i väster. Då och då blir det norsk seger som 2019 när Tore Björset Berdal vann följd närmast av fyra landsmän och det var 13 norrmän bland de 15 främsta. På damsidan blev det svensk seger genom Britta Johansson Norgren.

MORA. UTMELANDSMONUMENTET.. Utmelandsmonumentet är en byggnad som ligger i byn Utmeland strax söder om Mora. Det invigdes den 29 september 1860 till 300-årsminnet av Gustav Vasas död. **Okänt förlag 1900–1905 (odelad adressida).**

VASALOPPET. MÅLET I MORA. **Förlag: H = Harald Olsens förlag, Bromma. Harald var född i Tromsö i Norge men flyttade till Sverige. Foto: 1928 eller 1929.**

2.3. Karl XII

Sverige - Norge är ganska förknippat med den svenske kungen Karl XII som blev dödad vid Fredrikstens fästning vid Fredrikshald i Norge.

Det var den 30 november 1718 som han blev träffad av en kula och dog direkt.

Det finns flera minnesmärken över Karl XII och mest känd är den vid Fredrikshald. Man kan även nämna Karl XII:s staty i Kungsträdgården i Stockholm.

CARL XII:S LIKFÄRD. MÅLNING: G. CEDERSTRÖM.
Förlag: AB Johannes Jaeger, H.M. Konungens Hofleverantör, Stockholm, Importerat. 1905– cirka1920.

FREDRIKSHALD. CARL XIIS MONUMENT. CARL XIIS DÖDSSTED.
Edvard Sem (1859–1946) från Halden producerade mängder med vykort från slutet av 1800-talet och framåt.
Förlag: E. Sem, Fredrikshald > 1903.

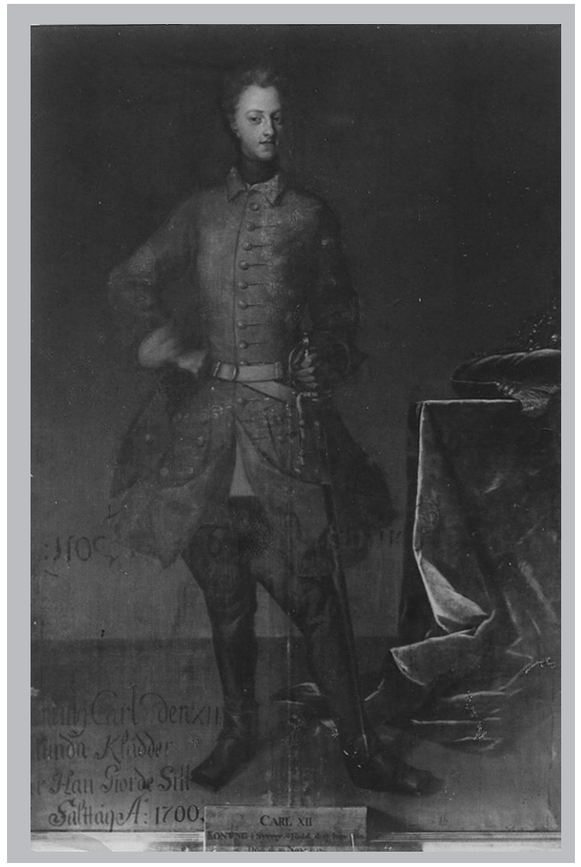

CARL XII. **Okänt förlag omkring 1910.**

FREDRIKSTENS FAESTNING. **Förlag Emilie Asa, Fredrikshald >1903.**

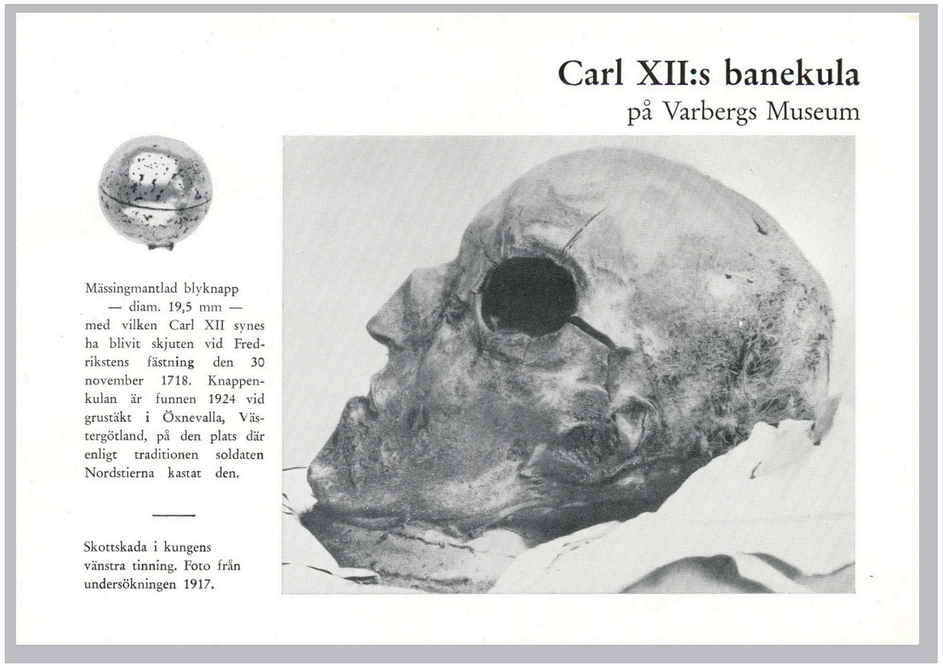

CARL XII:S BANEKULA PÅ VARBERGS MUSEUM.
Förlag: Varbergs Museum omkring 1960.

MINNESMERKER OVER CARL XII. FREDRIKSTEN FESTNING.
Förlag: E. Sem, Halden >1959.

2.3. Karl XII 2

LIFRUSTKAMMAREN, NORDISKA MUSEET. KARL XII:S DRÄKT.
Den bars av konungen då han stupade vid Fredrikshald.
Förlag: Lifrustkammarens uteslutande rätt.
Tryck: Cederquists Graf. A.B. Sthlm omkring 1920.

HALDEN. FREDRIKSTEN FESTNING, CARL XII'S MINNESMERKE.
Förlag: E. Sem, Halden. Nr 8. Tryck: > 1960.

STOCKHOLM, KARL XII:S STATY. **Okänt förlag cirka 1910.**

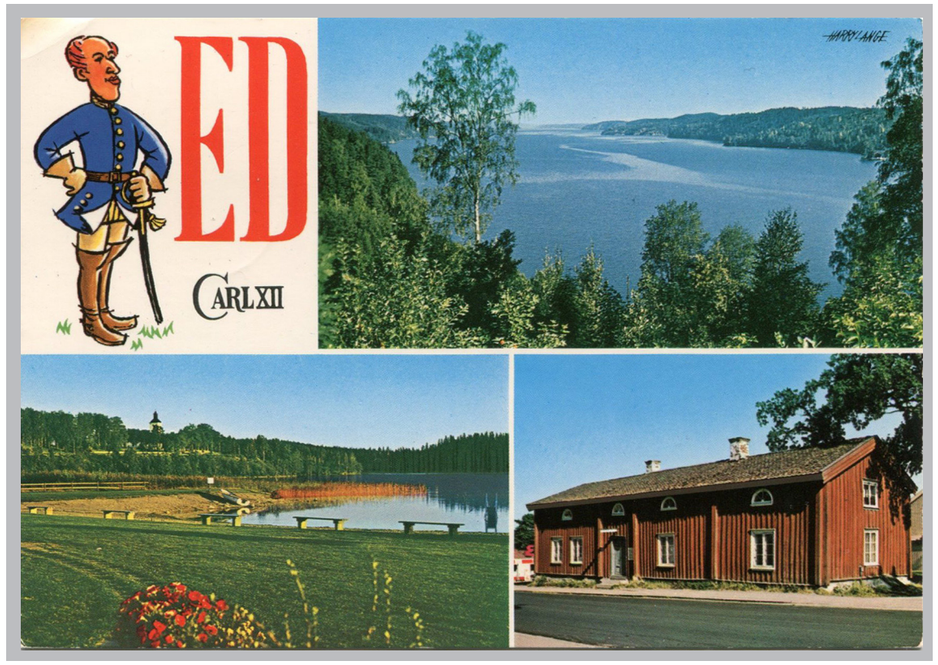

ED. CARL XII. För Carl XII var Dals-Ed en nyckelplats.
Förlag: Harry Lange Tecknarstudio, Vallentuna. Tryck i Italien 1969–70.

KARL XII:S STUGA, HOLMEDAL, VÄRMLAND. **Foto: 36/112. Förlag: HK (Hartmans Kortförlag 1950–1955. Lokalt förlag: Arvika Pappers- & Konsthandel.**

2.4. År 1814

1814 är ett år som betyder mycket för norrmän än i dag. Det var detta år – den 16 maj – som Eidsvollförfattningen eller Norges grundlag antogs. Dagens därpå undertecknades den.

Den 17 maj kom att bli Norges nationaldag och få länder har ett så stort årligt nationaldagsfirande som just Norge.

Efter krig med Sverige sommaren samma år tvingades Norge vid konventionen i Moss in i personalunion med Sverige, så att den svensk-norska unionen bildades. I samband med detta modifierades författningen den 4 november. Dessa förändringar återtogs vid unionsupplösningen 1905.

KRISTIAN FREDRIK, NORGES KONGE 1814. HAAKON VII. NORGES KONGE 1914.
Förlag: Abel, Christiania 1914.

EIDSVOLDSBYGNINGEN. RIKSFORSAMLINGEN PAA EIDSVOLD 17 MAI 1814. **Förlag: Abel, Christiania 1914.**

2.5. Unionsupplösningen 1905 1

Mot slutet av unionen hade missnöjet vuxit i Norge. Det fanns till och med farhågor om krig länderna emellan. Det blev en verklig kris under våren 1905. Det norska Stortinget hade godkänt en lag om eget norskt konsulatväsen. Kung Oscar II vägrade att sanktionera lagen och då svarade den norska regeringen med att inte kontrasignera kungens beslut. Regeringen lämnade in sin avskedsansökan som kungen vägrade att ta emot, eftersom kungen inte lyckats besätta platserna på nytt med personer som var villiga att bilda regering.

FRÅN UNIONSFÖRHANDLINGARNA I KARLSTAD 1905. **Okänt förlag 1905.**

UNIONSUPPLÖSNINGEN. **Förlag: Mittet 1905.**

JA. **Okänt förlag 1905.**

FRA FOLKEAFSTEMNINGEN, 13DE AUGUST 1905. **Förlag: John Fredriksen 1905.**

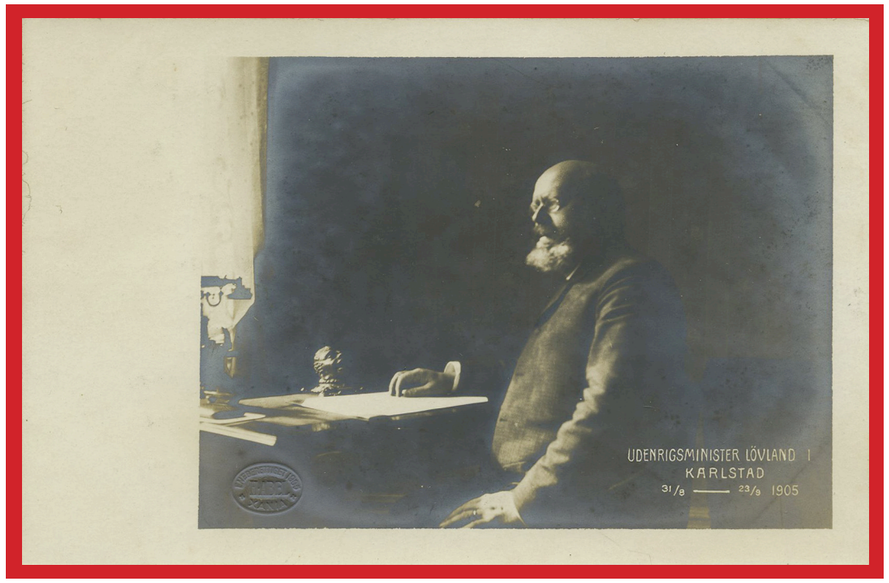

UDENRIGSMINISTER LÖVLAND I KARLSTAD 31/8-23/9 1905.
Förlag: Habel, Xania (Kristiania) tryckt med stämpel på vykortsidan 1905.

JA. **Förlag Mittet & Co. 1905.**

2.5. Unionsupplösningen 1905 2

I Norge blev det folkomröstning om unionen. 368 208 röstade ja till att ”stadfästa upplösningen av unionen” medan bara 184 röstade nej.

Det blev förhandlingar i Karlstad och den 26 oktober var unionen upplöst. Efter drygt 90 år kunde man i Norge jubla.

STORTHINGETS SPECIALKOMITÉ. Den 21 februari 1905 utnämnde Stortinget en specialkommitté som var en del i konflikten med Sverige. **Okänt förlag 1905.**

NORGES REGJERING 7, JUNI 1905. **Okänt förlag 1905.**

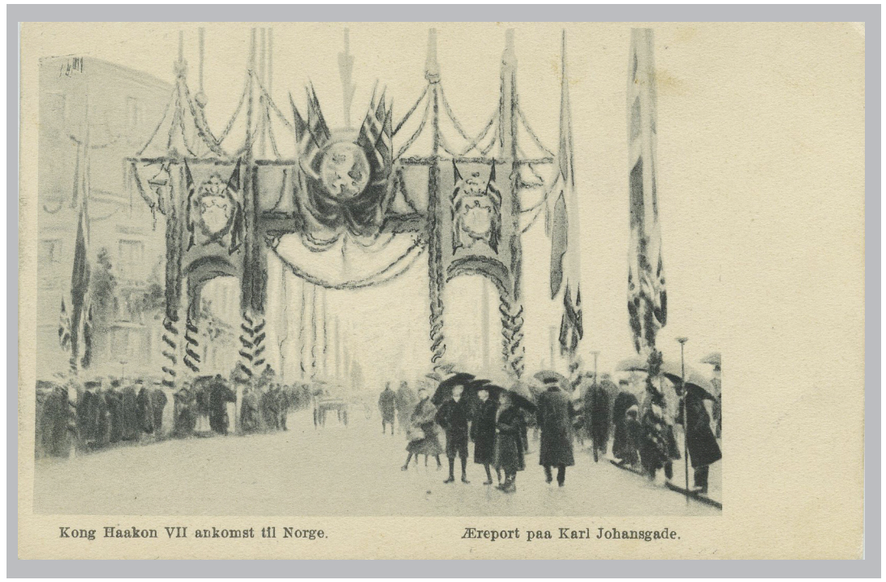

KUNG HAAKON VII ANKOMST TIL NORGE. AEREPORT PAA KARL JOHANSGADE. **Okänt förlag 1905–1906.**

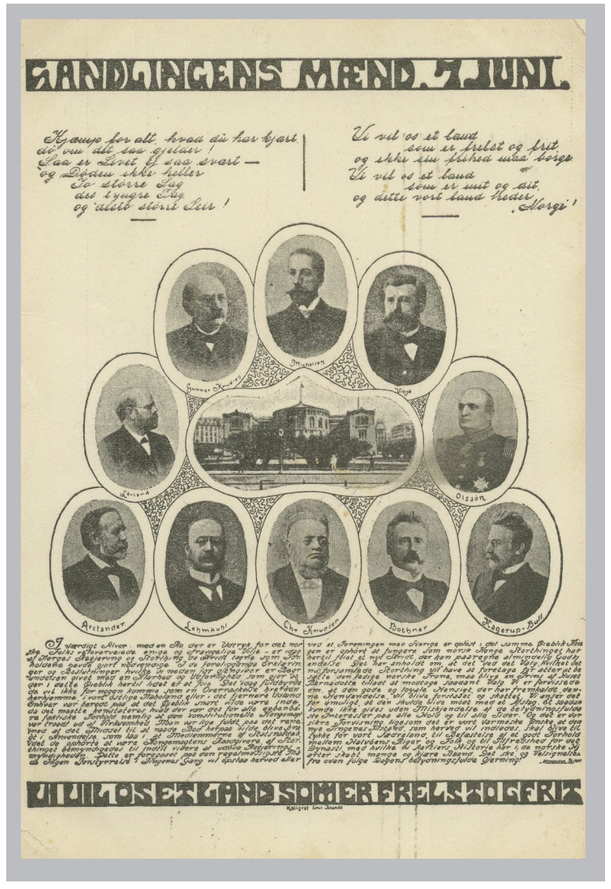

HANDLINGENS MAEND 7 JUNI.
Kaligraf: Emil Brandt. Tryckt 1905.

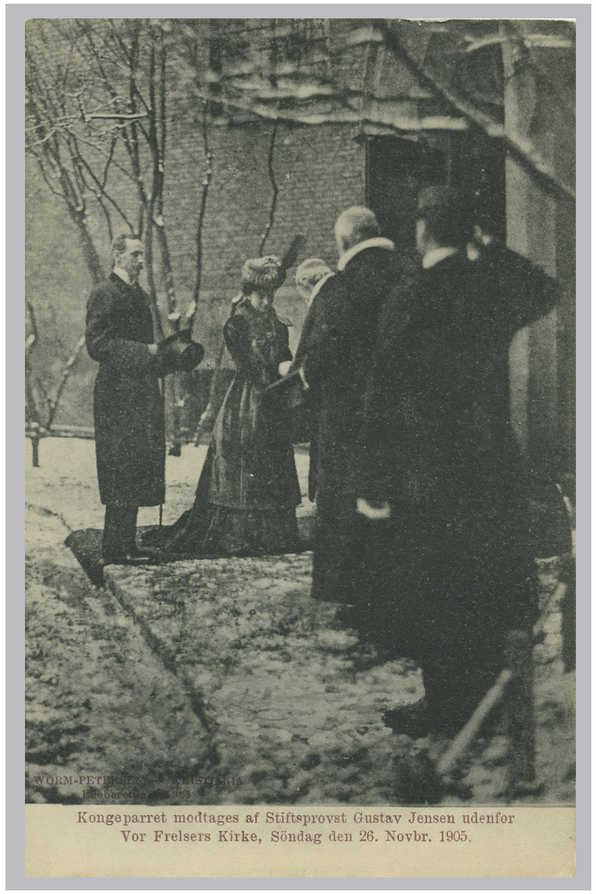

KONGEPARRET MODTAGES AF STIFTSPROVST GUSTAV JENSEN UDENFOR VOR FRELSERS KIRKE. SÖNDAG DEN 26. NOVBR. 1905. **Foto: Worm-Petersen, Kristiania. Tryck: H. Abel, Christiania 1905.**

CHRISTIAN FREDRIK HILSER PAA DOVREBØNDERNE. Nr 24. **Okänt förlag omkring 1906.**

3. Kungligheter, natonalism, militärt

3.1. Kungligheter 1

Kungligheter, nationalism, flaggor och militärt går nästan hand i hand. Så även i Norge och Sverige.

Vid vykortens intåg hos broderfolken på 1890-talets slut var det ganska frostiga relationer.

I Norge fanns det en misstro mot Sverige som var den starkare bundsförvanten. Norrmännen började känna sig mer och mer underkuvade och nationalismen frodades.

REJS DIG, NORGES KONGE! Satir av Gustav Laerum 050220. Stämpel 071014. Lærum var sedan 1887 tecknare i norska skämtpressen, särskilt i Vikingen, vars bärande kraft han var som politisk karikatyrtecknare och illustratör av dagliga händelser. Han utmärkte sig för träffsäker porträtteringskonst och talang att i några få drag karakterisera en person eller händelse. Hans skämt var i regel alldeles harmlösa.
Upphovsrätt: Vikingen 1905 (odelad adressida). Förlag; Tvedtes Förlag.

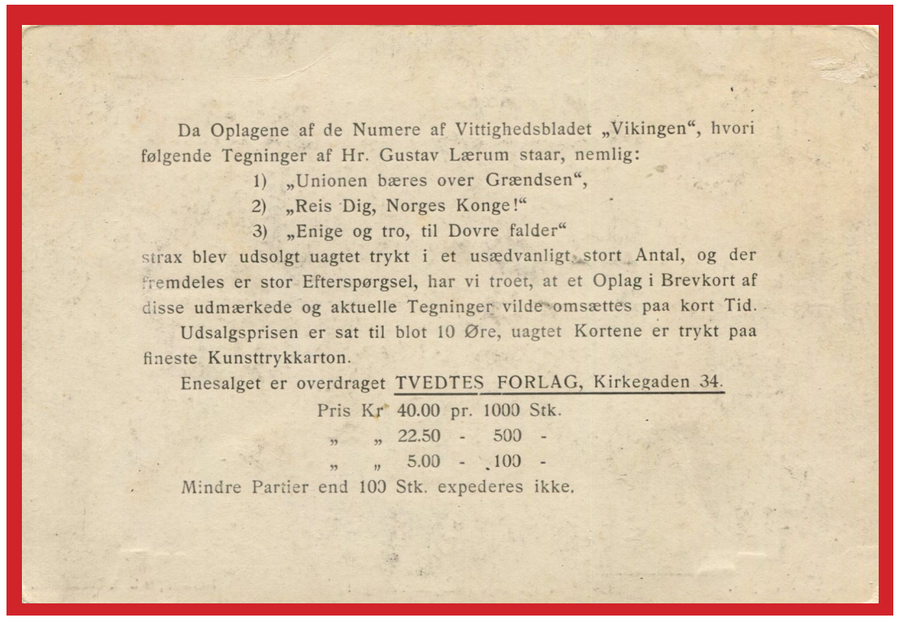

Da Oplagene af de Numere af Vittighedsbladet „Vikingen“, hvori følgende Tegninger af Hr. Gustav Lærum staar, nemlig:

1) „Unionen bæres over Grændsen“,
2) „Reis Dig, Norges Konge!“
3) „Enige og tro, til Dovre falder“

strax blev udsolgt uagtet trykt i et usædvanligt stort Antal, og der fremdeles er stor Efterspørgsel, har vi troet, at et Oplag i Brevkort af disse udmærkede og aktuelle Tegninger vilde omsættes paa kort Tid.

Udsalgsprisen er sat til blot 10 Øre, uagtet Kortene er trykt paa fineste Kunsttrykkarton.

Enesalget er overdraget TVEDTES FORLAG, Kirkegaden 34.

Pris Kr 40.00 pr. 1000 Stk.
„ „ 22.50 - 500 -
„ „ 5.00 - 100 -

Mindre Partier end 100 Stk. expederes ikke.

Baksidan av motsvarande kort som det till vänster. Det är ett reklamkort för att köpa postkort av förlaget.

BRÖDRAFOLKENS VÄL (OSCAR II).
Förlag: Granbergs Konstindustri-Akiebolags Förlag, Stockholm. N:r 268. Importerat. Tryckt omkring 1903 (odelad adressida).

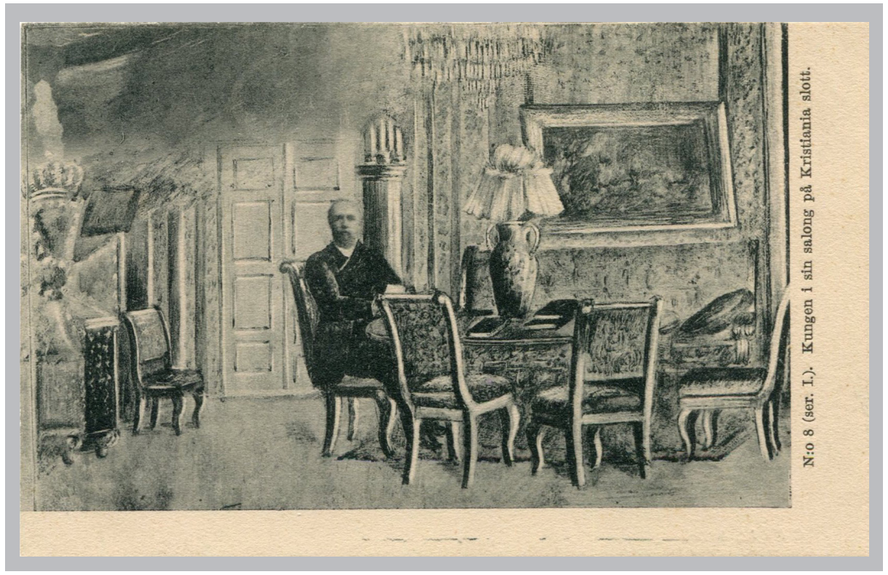

KUNGEN I SIN SALONG PÅ KRISTIANIA SLOTT. Kristiania var från 1624 till 1925 namn på det som kom att kallas för Oslo. **Nr 8 i serie 1. Tryck: C.N:s Lj., (ljustryck) Sthlm (Curt Nilssons Ljustrycksanstalt). 1899–1905 (odelad adressida).**

OSCARSHAL. Oscarshall är ett lustslott på Bygdøy vid Oslo, uppfört för Oskar I av Johan Henrik Nebelong 1847–52 med medeltida och fornnordiska stildrag. Det såldes senare till norska staten och restaurerades 1911. Det har senare tillsammans med kungsgården Bygdøy disponerats av norska kungahuset.
Förlag: Inget angivet (men torde vara tryckt av C.G. Röder i Leipzig 1919 med ledning av sifforna 286189 i frimärksrutan – tryckår 1919).

3.1. Kungligheter 2

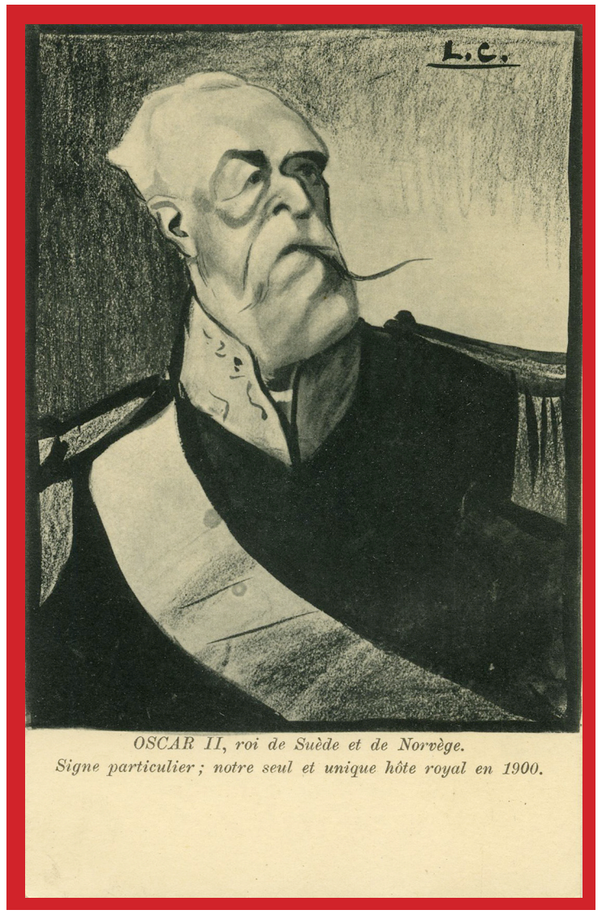

OSCAR II, ROI DE SUÈDE ET DE NORVÈGE.
Karikatyrteckning av Oscar II.
Tryck: 1900–1905 (odelad adressida). Signatur LC.

MR MICHELSEN ENLÉVE LA NORWEGE A OSCAR II.
Michelsen var den norske statsministern som 1905 var huvudförhandlare när man kom överens om att lämna unionen med Sverige.
Teckning juni 1905 och troligen tryckt direkt därefter då vykorten trycktes snabbt. Upplaga 100.
Konstnär: Jack Abeillé (1873–1939) som var en fransk konstnär som tyckte om att teckna karikatyrer.

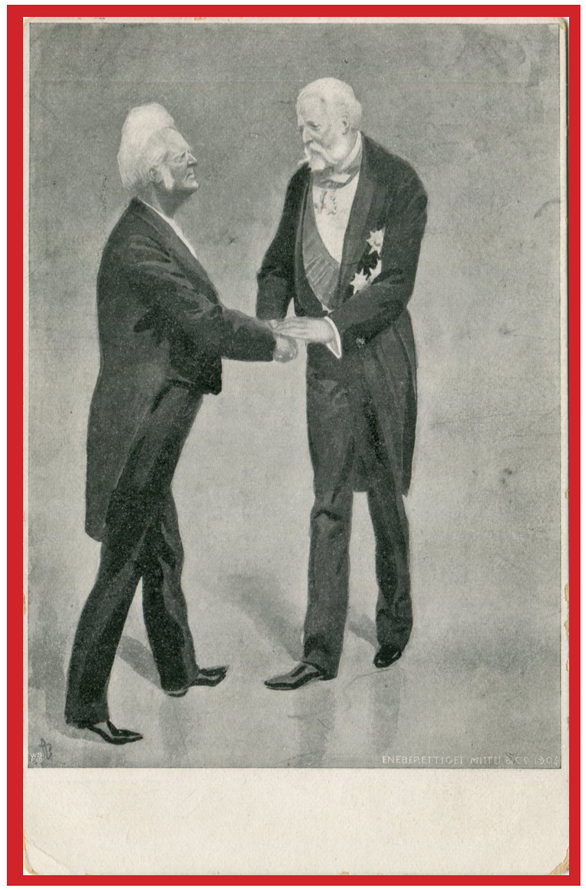

BJØRNSON OCH OSCAR II. När Bjørnson fick Nobelpriset 1903. **Signatur: AB (Andreas Bloch). Tryck: Mittet & Co 1903.**

KONG HAAKON VII ANKOMST TIL NORGE. Kortegen afgaar fra Modtagelsepavillonen.
Okänt förlag 1905.

ALT FOR NORGE.
HAAKON, MAUD, OLAV.
Förlag: Peter Alstrups Kunstforlag, Kristiania (danskt företag som hade filial i Oslo). Framställt 1906. Tryck: Kr: A Lith. A-bolag.

3.2. Nationalism 1

Omkring 1890 uppstod i Norge en bred nationalistisk rörelse som ifrågasatte kungens och Sveriges överhöghet. Det blev starten på unionsupplösningen 1905.

Norge är förknippat med starka nationalistiska känslor och ordet nationalism har en helt annan innebörd på norska än på svenska. Det är något fint, från höger till vänster förknippat med historisk stolthet och har absolut ingen lukt av extremhöger, som på svenska. Tyvärr har det blivit lite så i Sverige av något som egentligen handlar om gemenskap inom en nations gränser.

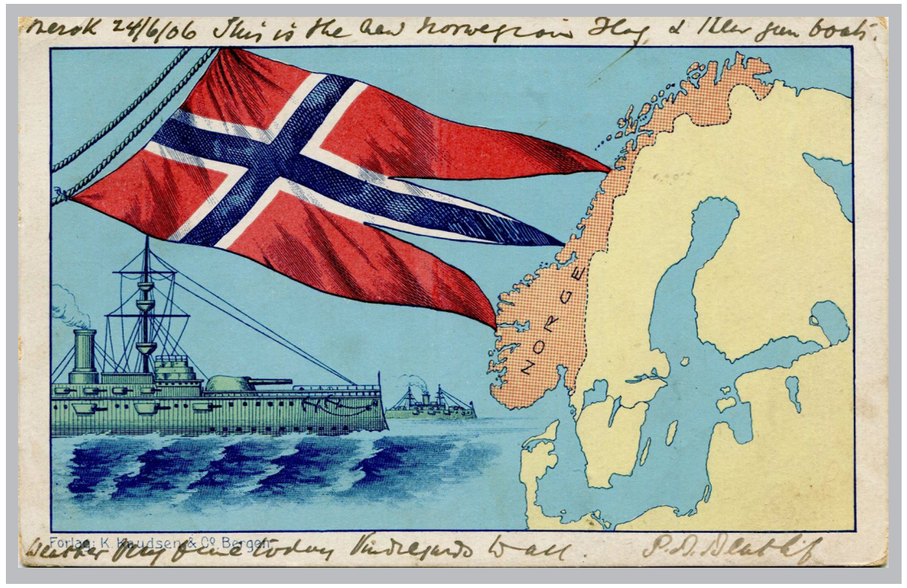

NORKE. **Forlag: K. Knudsen & Co Bergen 1905–1906 (delad adressida).**

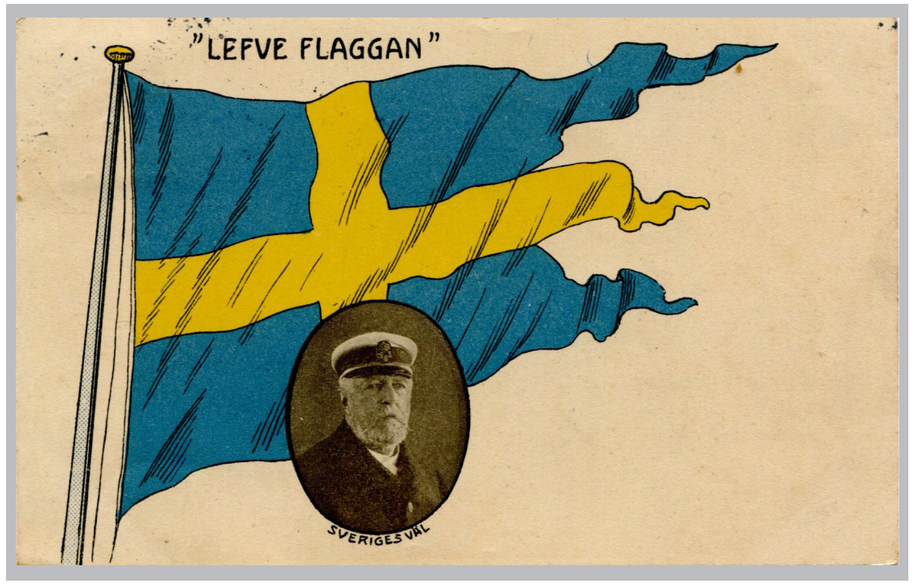

LEFVE FLAGGAN. SVERIGES VÄL.
Förlag; Rigner & Enewalds Bokhandel, Göteborg 1905–1906 (delad adressida)

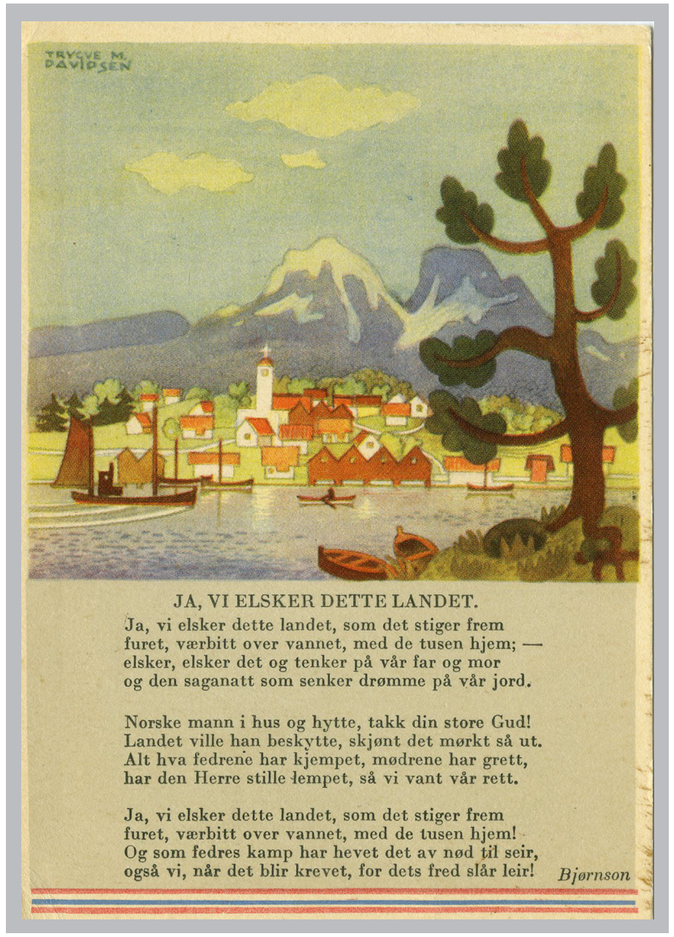

JA, VI ELSKER DETTE LANDET. **Teckning: Trygve M. Davidsen (1895–1978). Förlag: S. Hammer, Oslo. Tryck: Dreyer, Norge > 1953.**

GOD JUL.
Förlag: Le Moine & Malmeström Konstförlag, Göteborg (verksamt 1900–1911). Serie 1904–13. Tryck: 1903.

DU GAMLA, DU FRIA.
Tryck: Victor Peterssons Bokindustri AB, Stockholm >1943.

3.2. Nationalism 2

SWEDEN AND NORWAY.
Tryckt i troligen England omkring 1906 (delad adressida).

HÄLSNING FRÅN FÖRENINGENS BAZAR STOCKHOLM DEN 7 FEBR. 1903. **Okänt förlag 1903.**

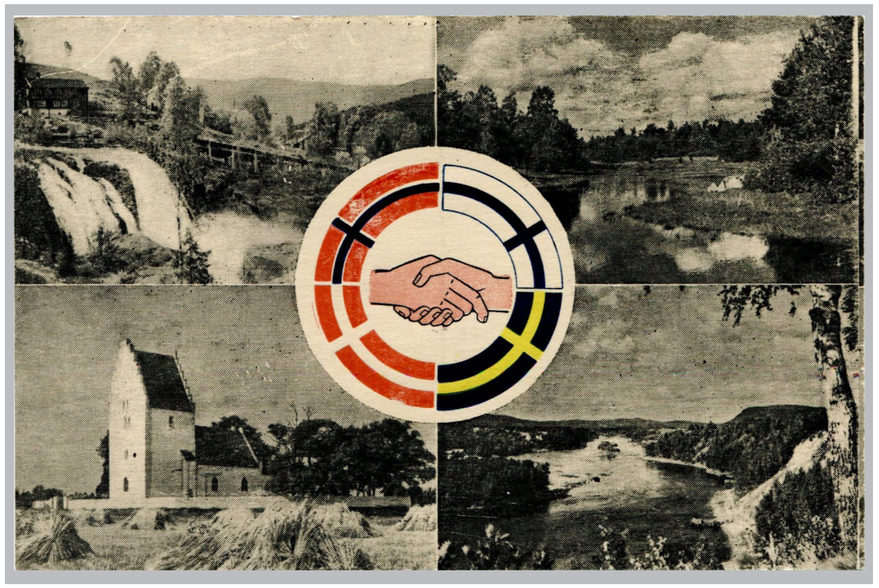

DEN NORDISKA VÄNSKAPSRESAN 1947. BLIV MEDLEM AV FÖRENINGEN NORDEN. **Tryckt i Norge 1947.**

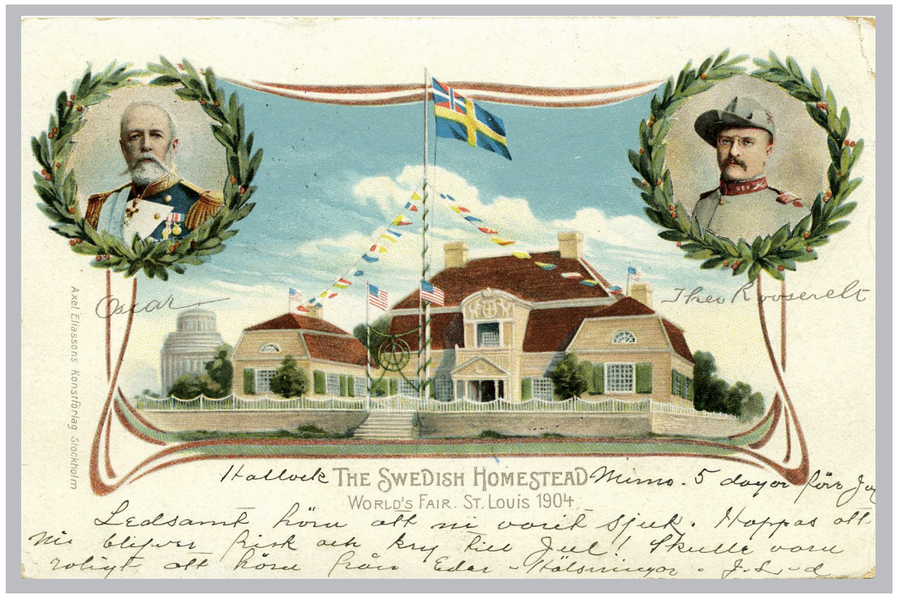

THE SWEDISH HOMESTEAD. WORLDS FAIR, ST. LOUIS 1904.
Förlag: Axel Eliassons Konstförlag Stockholm. Tryck: Importerat 1904.

NORDIA 2014. 21.-23. NOVEMBER. Nordisk frimärksutställning i Lillestrøm. **Förlag: Posten.no/personlige. Tryck: >2013.**

3.3. Militärt 1

Det är svårt att säga hur nära det var att Norge och Sverige skulle gå i krig med varann men risken fanns 1905. Båda länderna hade om inte kapprustat så i alla fall mobiliserat. Sverige var starkare till havs men till land var det svårt att säga hur styrkeförhållandet var.
Dessbättre blev det en fredlig uppgörelse men det fanns ändå en liten oro och båda länderna var redo.

FRÅN ”KRIGET” I BOHUSLÄN 1907. **Foto: W. Lindhe, Lidköping. Förlag: Gustaf Mellblom, Axvall. Tryck: Wald. Zachrissons Boktryckeriaktiebolag, Göteborg (den klassiska logotypen längst till höger i bilden).**

H.M. PANSARBÅT ÄRAN (sjösatt i augusti 1901).
Imp. Axel Montelius. Tryck: Ljustr. Rud. Bellander, Hamburg 1901–1905 (odelad adressida).

FRÅN SKOLUNGDOMENS VAPENÖVNINGAR. LADUGÅRDSGÄRDET PÅ 1870-TALET. Originalteckning av G. Jansson.
Förlag: Fören. F. Befrämjande av Skolungd. Vapenövn. Omkring 1935.

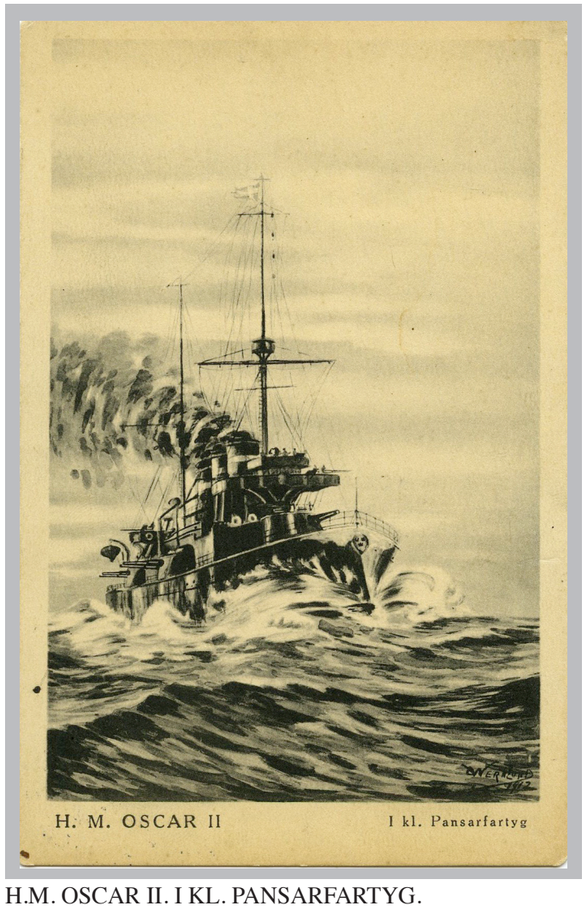

H.M. OSCAR II. I KL. PANSARFARTYG.
Förlag: F. Gustavson, Göteborg 1912–1914. Teckning av O. Wernlund 1912.

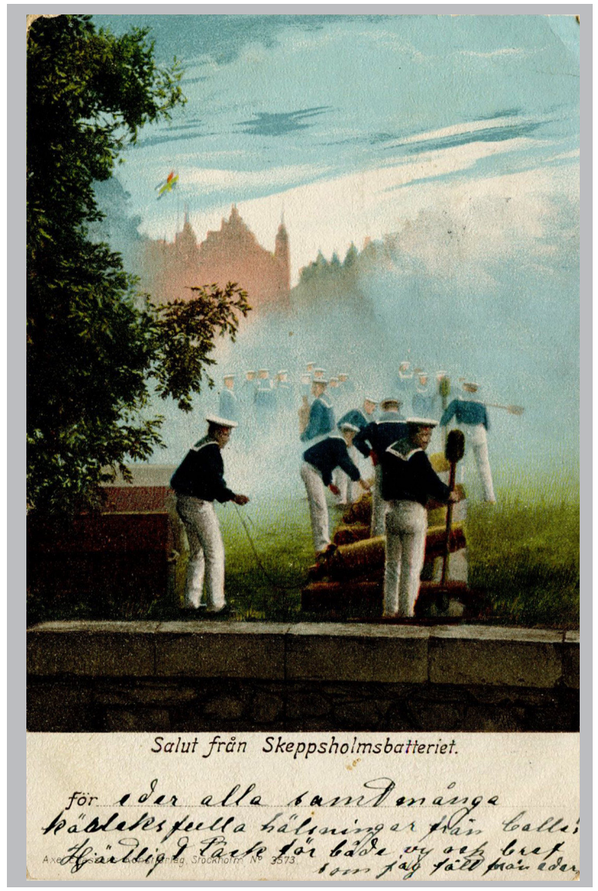

SALUT FRÅN SKEPPSHOLMSBATTERIET.
Förlag: Axel Eliassons Konstförlag, Stockholm.
Tryck: Import >1904.

FRÅN SVENSKA ARMÉNS FÄLTTJÄNSTÖFNINGAR. UNDER FRAMRYCKNING.
Förlag: Axel Eliassons Konstförlag, Stockholm. No: 10. > 1902 (odelad adressida).

3.3. Militärt 2

PANSERSKIBET EIDSVOLD (sjösatt 1900).
Tryck: 1902 av PA Nr 1245 (Peter Alstrup). Förlag Wilse Xania.

FRA DETACHEMENTS-ÖVELSERNE.
Förlag: H. Abel, Christiania. No 165. Tryck >1903.

NORSK TRUPP. **Foto: O. Hangaard. Okänt förlag > 1905 (odelad adressida).**

NATTLIG REKOGNOCERING. **Förlag: A.B. Oscar E. Kulls Grafiska Konst-Anst. Malmö. Ser III. Nr 1891 (1900–1902). Teckning: Hermanus Willem Koekkoek från Amsterdam (1867–1929) som inte minst var känd för militära motiv.**

FRA GRAENDSEVAGTEN 1905. MITRAILLEUSESKYDNING.
Förlag; John Fredriksons Eftr. Andre. N. Fuglesangs Papirhandel, Fr.stad. Tryck: 1906.

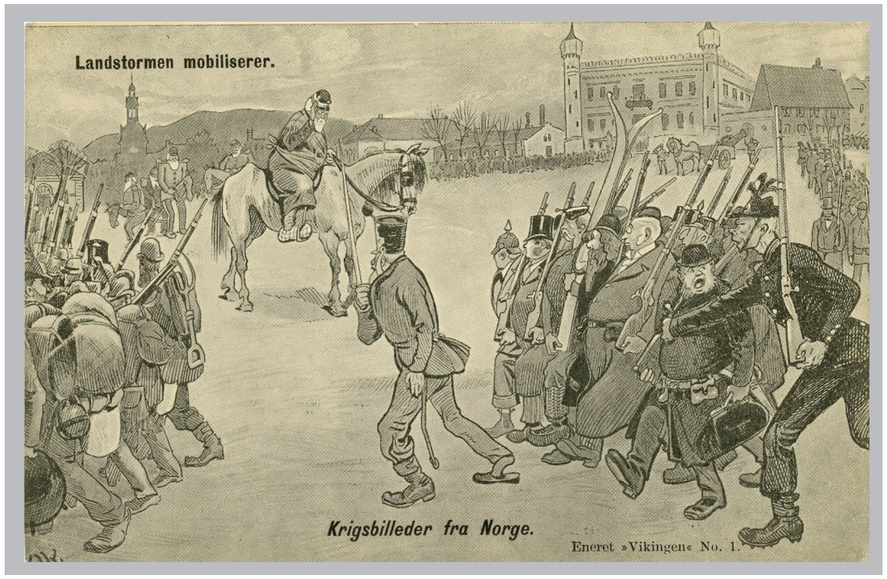

LANDSTORMEN MOBILISERAR. KRIGSBILLEDER FRA NORGE.
Förlag: Vikingen nummer 1 1905. Tecknare: OK – Olaf Krohn (1863–1933) som var en norsk målare och tecknare. Han är särskilt känd för signerade teckningar till Vikingen och andra skämttidningar. Tryck: N.L. och R.anst, Oslo.

4. Samhörighet
4.1. Samfärdsel 1

Vi reser gärna till varandras länder. Det kan ske med tåg, buss, bil, flyg...
Viktigast är inte färdsättet utan att få uppleva det andra landet.

Kanske ströva på Karl-Johann och åka upp till Holmenkollen.

Kanske besöka Feskekörka och Liseberg i Göteborg.

DYRSKAR, HAUKELIFJELL (HORDALAND). **Förlag: Harstad, Oslo nr 18/R 44. Tryckt: Omkring 1950.**

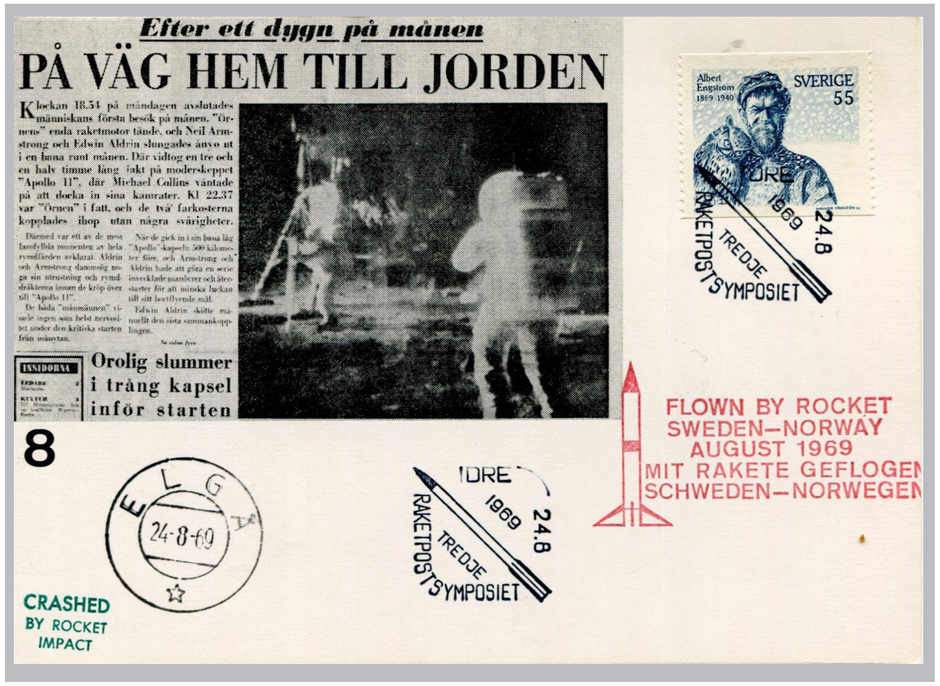

FLOWN BY ROCKET. Den 24 augusti 1969 sköts en raket med post mot Norge från den svenska sidan av Grövelsjön. Raketen nådde en höjd av 900 meter och en hastighet av hela 600 km/h. Fallskärmen, som skulle fått raketen att prydligt dala ned på den norska sidan, löstes aldrig ut, så större delen av posten förstördes när raketen kraschade. (Ur Ny Teknik 2011). **Förlag: Okänt 1969.**

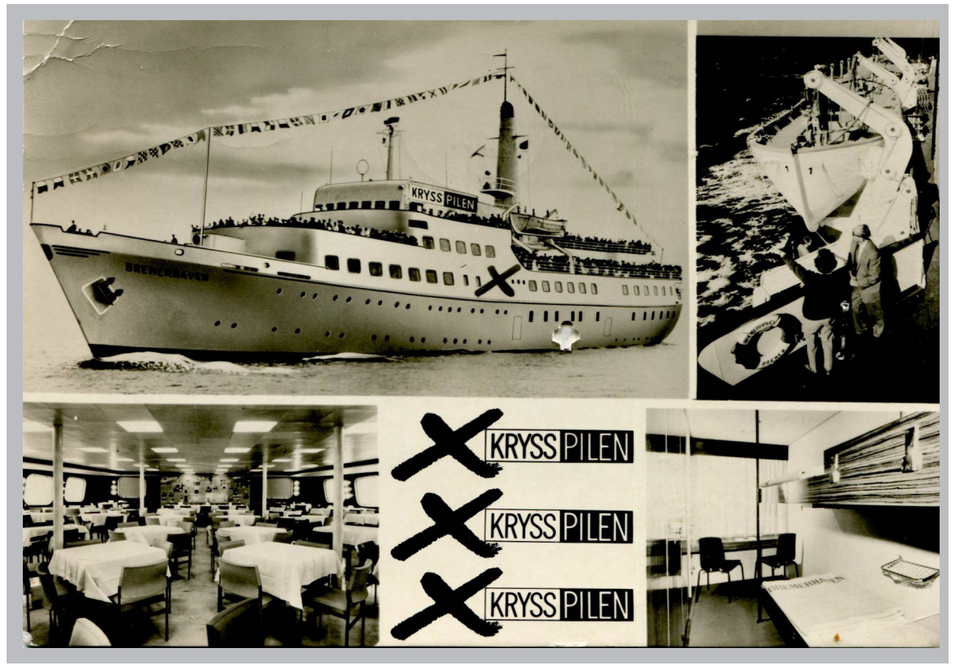

KRYSS-PILEN. Göteborg-Sandefjord. På baksidan fastsatt två båtbiljetter. **Förlag: Okänt >1964.**

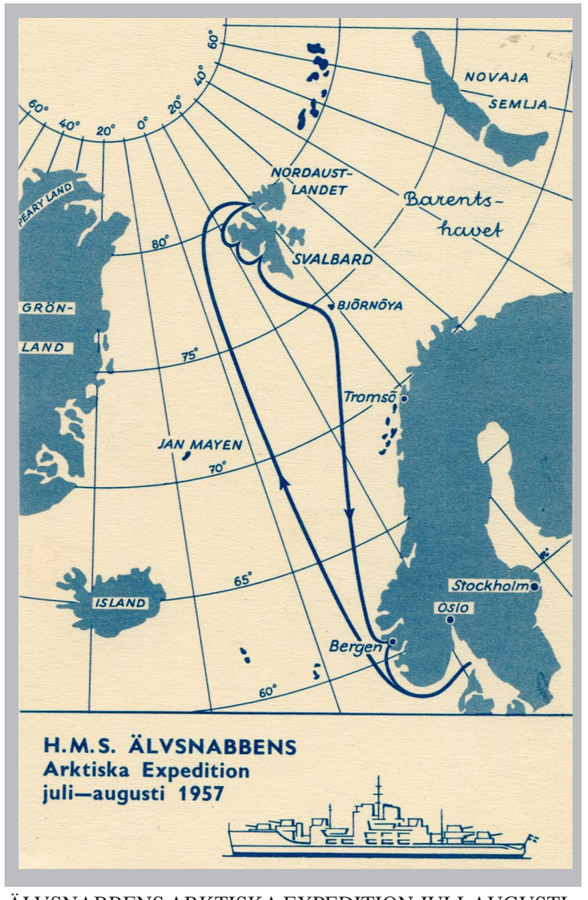

ÄLVSNABBENS ARKTISKA EXPEDITION JULI-AUGUSTI 1957. Syftet var att leverera utrustning till forskare som var stationerade på Svalbard. Man hade även med sig forskare som skulle stanna på ögruppen i ett år. **Tryck: Marinstabens Tryckeri 1957.**

STRÖMS SKIDKRYSSNING 1939 – ÅNDALSNESRUTEN. Åndalsnes är centralort i Rauma kommun i Møre og Romsdal fylke i Norge. Norske kungen och ministrarna tog vid den tyska invasionen sin tillflykt i den snötäckta skogen och begav sig den vägen norrut mot Åndalsnes vid nordvästra kusten. Senare reste kungen till Norge. **Förlag: Svenskt okänt 1939.**

4.1. Samfärdsel 2

SKANDIAPILEN. Expresståg Köpenhamn - Göteborg - Oslo.
Förlag: SJ Reklam nummer 491293 >1949.

EN VÅFFLA. OSLO PÅ VÄG TILL BERGEN? **Förlag: SJ omkring 2005.**

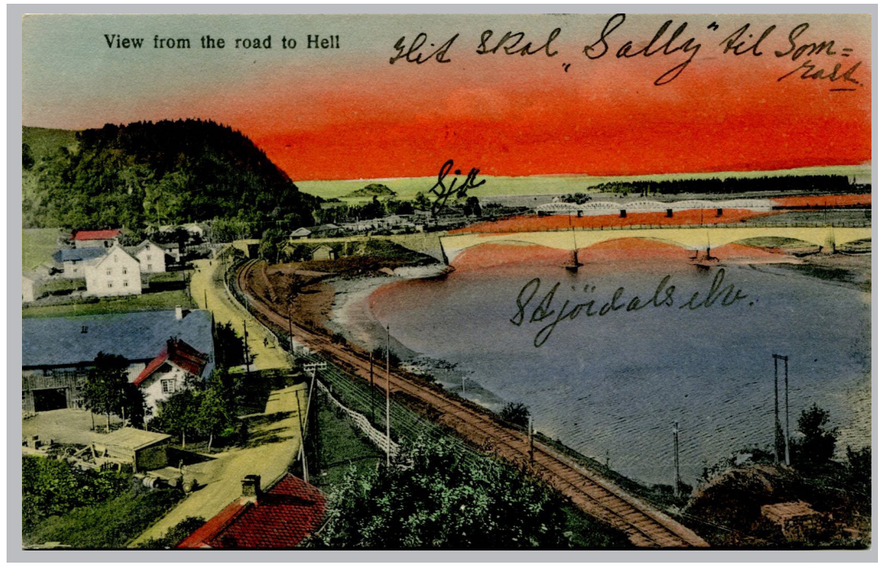

VIEW FROM THE ROAD TO HELL. Vykort från Hell lockar inte minst dem som har engelska som sitt modermål och där finns till och med ett godsmagasin med texten: Gods Magasin. **Förlag: Mittet & Co, Oslo, nummer 3. 1910–1927.**

STOCKHOLM - KRISTIANA JERNVÄGENS HÖGTIDLIGA ÖPPNANDE 1871. **Förlag: Oriel Blombergs Boktryckeri, Lindesberg (grundat 1881), nummer 5172. > 1902.**

SKANDINAVISKT SAMARBETE. SAS. **Tryck: Ervaco Bengtssons AB 1946–1949.**